

וכך איתא בתנחומא כי כדי להשיג תושבע"פ צריך יגיעה רבה: וזו היא תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהוא משולה לחשך שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה ט) אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול (תנחומא נח ג).

ועוד שם: התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו וכו' ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה וכו'.

ט. "מנורה" - תורה אור

התורה נקראת אור – נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי (תהלים קיט) כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו-ג). אורה זו תורה (מגילה טז:). תורה שבעל פה, שהיא כאמור "חכמה", היא האור שבתורה. הלשון 'אור' ביחס לתורה, מתאים במיוחד לחלק התורה שבעל פה. וכפי שנתבאר בתנחומא הנ"ל שעליה נאמר "ההולכים בחושך ראו אור גדול".

והיינו, כי התורה שבכתב היא בהירה כיום, אבל התושבע"פ, היא האור המאיר את כל החשיכה. גם את העומק שאינו נהיר, גם שם מאירה התושבע"פ.

והוא מה שאמרו חז"ל: ויהי שם ארבעים יום וארבעים לילה ביום היה הקב"ה מלמדו תורה שבכתב ובלילה היה מלמדו המשנה על פה (תנחומא כי תשא כח).

הזמן שהאיר אור הנבואה - תורה שבכתב, הוא בחינת יום. אבל בלילה, כשניטלה הנבואה ואינה מאירה. אז, חכמת תורה שבעל פה, מאירה את הלילה. [כמובא בספח"ק שתורה שבכתב בחינת חמה, ותושבע"פ בחינת לבנה. רמז לדבר: פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה (ב"ב עה)].

שני כלים במקדש, מסמלים את התורה, הארון והמנורה. הארון מסמל את התורה שבכתב, שם היו הלוחות, וספר תורה שכתב משה, ומשם היה יוצא קול הנבואה שהיא דבר ה'. וזה תורה שבכתב, "נבואה".

וכן המנורה מסמלת תורה, כי נר מצוה ותורה אור. ואמרו: הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר 'ויקחו אליך שמן זית זך' (ברכות נז). אלא שהמנורה, מסמלת את התורה שבעל פה - חכמה. במנורה אין לוחות שעליהם כתובים דברי התורה, אלא

אור בלבד. אור שאינו מוגבל בכתב ומילים. והוא מסמל את חכמת התורה, ההבנה שאינה יכולה ליכתב. **הרוצה להחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום** (ב"ב כה:). תושבע"פ הוא "אור" תורה. תושב"כ היא כתובה, היא התורה בעצמה. "אור" תורה" היא תורה שבע"פ, זו חכמה שאין לה אותיות, הבנת הלב - האור של התורה. אור המנורה המאיר את החושך והלילה, בחינת 'ההולכים בחושך ראו אור גדול'.

ועל כן היה הנס דווקא במנורה. יש בזה עומק ורמז, שזכו מעתה לתוספת וריבוי, בהארת תורה שבעל פה בישראל. כי אור המנורה, מסמל את התורה שבעל פה.

תורה שבכתב היא בחינת שמיעה, את דבר ה' שומעים. אך תורה שבעל פה היא בחינת ראייה, **החכם עיניו בראשו** (קהלת ב"ד). בעיני השכל שבראשו הוא צופה בחכמה. **ולבי ראה הרבה חכמה ודעת** (קהלת א-טז)^א. הנבואה שמיעה, והחכמה ראייה. על כן מתאים דמיון האור, שהוא בראייה, לחכמה, לתורה שבע"פ.

איתא בחז"ל, **דברים שלא נגלו למשה, נגלו לרבי עקיבא וחביריו**. **וכל יקר ראתה עינו'** (איוב כח) - **זה רבי עקיבא וחביריו** (במדב"ר יט-ד).

משה רבינו, הוא מוסר התורה שבכתב. בחינת 'נבואה' - **פה אל פה אדבר בו** (במדבר יב-ח). אבל רבי עקיבא שהוא חכם בחכמת תורה שבע"פ, ראה בתורה דברים שלא נגלו למרע"ה. וזאת דרשו חכמים מן הפסוק **ראתה עינו**, כי תורה זו שבע"פ, היא בחינת ראייה, ראיית הלב. ושונה בזה מתורה שבכתב שהיא שמיעה, שמיעת דבר ה'. כלומר שאותם דברים שנגלו לרבי עקיבא, כלל אין יכולים להתגלות בבחינת נבואה. שהרי בנבואה לא קם עוד נביא כמשה. אבל בבחינת חכמה ותורה שבעל פה, היה יכול ר"ע לראותם.

כאשר נעשה היהודי מציאות של קדושה, יכול הוא בחכמתו להשיג בעומק התורה. והרי הדברים נשגבים, על ידי חכמה, בחכמת השכל, הוא מבין ומשכיל את חכמת ה' הרוממה והמופלאה. ויש שנדמה לו לאדם שהיא אותה חכמה אנושית, שבה משכילים ומבינים חכמות חיצוניות, וכטעותם של היוונים. אך אין זה כך, אין זו אותה חכמה שכלית ואנושית, אלא זו החכמה האלוקית שבנשמת איש ישראל. על ידי שנעשינו מציאות של קדושה, החכמה מאירה בלבותינו בתבונה אלוקית. בזכות ההתמסרות אליו,

א. וכן בעת שאדם וחיה קיבלו הדעת כתיב "ותפקחנה עיני שניהם" (בראשית ג-ז). וברש"י: לענין החכמה דיבר הכתוב ולא לענין ראייה ממש וסוף המקרא מוכיח.

הקב"ה כבר טבע בתוכינו את הכח שאנו בעצמינו נבין את חכמתו. כי חכמתו טמונה ונטועה בקרבינו. ועי' טור או"ח (סי' קלט): **וחיי עולם נטע בתוכינו - היא תושבע"פ**.

י. בית שני - מנורת זהב כולה

ובזה יבואר באופן נפלא ענין המחזה שראה זכריה, ונקבע להפטרות שבת חנוכה. בחזיון הזה נתבשר על בנין הבית השני. **רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכם נאום ה' (זכריה ב.)**^א.

ובהמשך שם (ד-ב): **ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לגרות אשר על ראשה. ואען ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני וגו'. ויען ויאמר אלי לאמר וגו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות.**

ופירשו המפרשים, שראה את מחזה הבית השני והשראת השכינה שבו, בצורת מנורת זהב.

הבית הראשון, מרכז ענינו, היה הארון. כל המשכן נקרא משכן העדות, כי הוא היה משכן ללוחות העדות. וכן בית עולמים, היה כל הבית, בית לארון ברית ה'. כדכתיב: **אני עם לבבי לבנות בית מנוחה לארון ברית ה' (דה"א כח-ב).**

והוא ענין הכתוב (מלכים א' ח-ח): **ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר וגו' ובגמרא (יומא נד.) האריכו לדרוש בזה. כי עיקר תכלית הבית הראשון, הוא היות שם הארון, ועל כן היו בולטין הבדים כדי שהארון יראה בבית.**

אך חזיונו של הבית השני, מופיע דווקא בדמות וסמל של מנורה. כי אכן בבית השני לא היה ארון, הכלי המרכזי המציין את מהותו ומרכזו של הבית, הוא המנורה.

והדברים נפלאים, כי בבית ראשון ובמשכן, עיקר השראת השכינה בישראל היתה בהופעת הנבואה, בקול הנבואה היוצא מבין הכרובים שעל הארון, שבו מונחת התורה שבכתב, לוחות הברית וספר התורה.

אבל בבית השני, כבר בטלה הנבואה. השראת השכינה שבו, מתבטאת בהופעת חכמת תורה שבעל פה בלב חכמי ישראל. אין ארון, השראת השכינה היא בחינת המנורה, מנורת זהב כולה.

א ועיין בארוכה במאמר לא בחיל ולא בכח

ועל זה גם מורה הגולה שעל ראשה, שהיא מלאה שמן. וריבוי של שמן, נוצק מעצמו ב'שבעה ושבעה מוצקות' אל המנורה. ופתר לו המלאך את החזיון: "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה'".

המחזה מבטא את כל עניינו של הבית השני. אך ענין זה התבטא בתוקפו, במיוחד בנס חנוכה. שם ראו כיצד המנורה דולקת מעצמה, כאילו נשפך לתוכה ריבוי שמן מלמעלה. "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי". נס שבו השמן מתגבר ומתרבה ברוח ה'. לא בחיל ולא בכח, לא בהם יבנה הבית השני. אין אלו ימי שלמה בהם ישראל מלא חיל וכח. כי אם ברוח ה', רוח ה' הוא שיעיר את כורש לבנות את הבית. ואף נצחון החשמונאים הוא ברוח ה' אשר בקרבם, ולא ברוב גבורה וכח שיהיו עמם. גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. כי אם ברוחי, הוא שינצח. (ועי' ראב"ע שם).

וכמו כן חכמת תושבע"פ שאור המנורה מסמל אותה, השראת השכינה - רוח ה' שבלב החכמים מתגבר ומתרבה, ואור תורה שבעל פה מתרחב ומתפשט.

יא. חכמי תושבע"פ - מנורה

חז"ל כבר השוו את החכם בחכמת התורה, לכלי המקדש. **מבית ומחוץ תצפנו - שכל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם** (יומא עב:) התלמיד חכם הוא "ארון", כלי לקבלת התורה. ובכדי להגיע למעלת השגת תורה שבכתב, נבואה, צריך להיות כארון, תוכו כבדו. הכוונה צריכה להיות טהורה כזהב כמו המעשים. ועל ידי זו הקדושה והטהרה, זוכים לשמוע את דבר ה'.

אך הנה המנורה, היא לא רק ציפוי מבית ומחוץ, כי אם כולה מקשה אחת זהב טהור. החכמים שזוכים ללמוד ולהשיג תורה שבעל פה, לא די להם להיות תוכם כבדו. אלא צריכים להיות כמנורה, שהיא כולה זהב טהור. לא רק מעשים וכוונה, כי אם מציאות של קדושה. עדינות נפש וענוות רוח, תכונות נעלות ומידות אצילות, לב טהור ורגשות קודש. ובזה מאיר בהם אור התורה להרגיש את חכמת התורה. ונעשים מציאות של תורה, שהדברים מתיישבים בליבותינו והתורה נעשית חלקינו, שכלנו מסכים ומתאחד עם שכל התורה. אנו כבר סוברים מעצמינו, כסברת התורה. זוהי מציאות של כולה זהב טהור. מציאות של תורה. ואמרו: **תלמידי חכמים כל גופן אש דכתיב** (ירמיה כג) **הלא כה דברי כאש נאום ה'** (חגיגה כו.). הפסוק האמור על דברי התורה, נדרש על תלמידי החכמים עצמם.